

Ärende GRA 2016/52 **handling** 22
Handläggare Emmah Edström

Universitetet

Tillsyn avseende tillgänglighet inom utbildningsområdet

Diskrimineringsombudsmannen (DO) har granskat om Universitetet har vidtagit skäliga åtgärder för att säkerställa att studenten kommit i en jämförbar situation med andra studenter som inte har de funktionsnedsättningar studenten har.

DO:s beslut

DO bedömer att Universitetet inte har brutit mot förbudet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet enligt 1 kapitlet 4 § 3 och 2 kapitlet 5 § diskrimineringslagen (2008:567), DL.

Om ärendet

Bakgrund till DO:s beslut att inleda tillsyn

Anmälaren har i en anmälan till DO uppgett att hon har blivit utsatt för diskriminering i form av bristande tillgänglighet vid Universitetet. DO har inlett en tillsyn med anledning av anmälan.

Anmälaren har uppgett bland annat följande. Hon läser till grundskolelärare vid Universitetet. Hon har en synnedsättning och en hörselskada. Under utbildningen har hon genomgått verksamhetsförlagd utbildning (VFU) på en grundskola. Hennes funktionsnedsättningar gör att det är viktigt för henne att få vara på samma skola under samtliga VFU-perioder, vilket universitetet har känt till. Hon har dock inte kunnat placeras på samma skola under samtliga VFU-perioder och har därför tvingats ägna stor del av tiden till att lära känna lokalerna och barnen istället för att utveckla sina pedagogiska kunskaper.

I samband med ett avslutande samtal på den tredje VFU-perioden har hennes lokala lärarutbildare, som arbetar på den skola där VFU-kursen genomförts, ifrågasatt hennes yrkesval och sagt att yrket kräver att man har ”alla sina sinnen” för att det ska fungera. VFU-kursläraren från universitetet har hållit med om detta. Därefter har hon fått icke godkänt betyg på VFU-kursen.

Universitetet har inte gett henne de förutsättningar som krävts för att hon skulle komma i en jämförbar situation med andra studenter. Hon har placerats på olika

skolor och fått olika uppgifter om stöd, vilket har gjort det svårt för henne att begära rätt stöd. Hon anser därför att hon har blivit missgynnad under sin tredje VFU-period då universitetet inte har vidtagit skäligen tillgänglighetsåtgärder för att hon skulle komma i en jämförbar situation med studenter utan hennes funktionsnedsättningar. Vidare har hennes betyg inte bestämts utifrån målen för kursen utan utifrån fördomar om vad personer med funktionsnedsättningar kan och inte kan göra.

Efter händelsen har hon haft kontakt med bland annat studievägledaren, studierektorn samt prefekten. Därefter har universitetet gjort en utredning. Hon anser dock att uppgifterna inte har utretts i tillräcklig utsträckning.

Utredningen i ärendet

DO har begärt ett yttrande från Universitetet. Därefter har DO inhämtat anmälarens synpunkter på yttrandet.

Universitetets yttrande

Universitetet har uppgett bland annat följande. Anmälaren har inte blivit diskriminerad på grund av sina funktionsnedsättningar i samband med den tredje VFU-perioden. Institutionens utredning har visat att universitetet har genomfört insatser och uppföljningar för att anmälaren skulle få det stöd som bedömts nödvändigt. Utredningen har också visat att hennes betyg har grundats på en saklig bedömning av hennes prestation i relation till kursens mål.

Vid universitetet finns samordnare för studenter med funktionsnedsättningar (nedan benämnd samordnare). Samordnarens uppdrag är bland annat att underlätta studentens kontakt med universitetet och anpassa stödet till de olika momenten i utbildningen. Universitetet har bedömt att anmälaren har haft behov av stöd under sin utbildning, bland annat anpassning av kurslitteratur, talböcker, anteckningsstöd, förlängd tid vid tentamina, personellt stöd under praktiska kurser samt viss ledsagning.

Universitetet ska informera alla studenter om att särskilda behov och funktionsnedsättningar i god tid före kursstart ska meddelas den som ansvarar för VFU-placeringar. Placering på en VFU-skola görs sedan i samråd med samordnaren. VFU-kursläraren ska få information om vilka behov av stöd som föreligger och hur det har påverkat placeringen, ansvarar för att följa och stödja studenten i VFU-kursen samt informera den lokala lärarutbildaren om förutsättningarna för kursen. Studenten ska erbjudas det stöd som önskas och behövs. Anmälaren har bland annat efterfrågat och erhållit ledsagare på vissa av de genomförda VFU-kurserna. I samband med den tredje VFU-perioden har anmälaren fått besked från VFU-kursläraren att det inte krävdes att hon hade en assistent. Anmälaren har uppfattat detta som att hon kunde genomföra kursen utan ledsagning. När det återstått en vecka av VFU-perioden har anmälaren bitt om en ledsagare under de kvarvarande dagarna, vilket hon då fått. Samordnaren har kontinuerligt haft uppföljning med anmälaren om hur kursen fortlöpt.

Den VFU-placeringsansvarige handläggaren har försökt hitta en skola som passar anmälares inriktning. På grund av förändringar som legat bortom universitetets kontroll har det inte varit möjligt att placera anmälares på samma skola under de tre VFU-perioderna. Det har funnits några alternativa lösningar; att byta skola, att göra VFU vid ett senare tillfälle eller att placeras på två skolor samtidigt. Efter diskussion med anmälares har hon placerats på en ny skola under den tredje VFU-perioden.

Under en VFU-kurs genomförs såväl handledande som examinerande samtal. Det uttalande som den lokala lärarutbildaren har gjort kan anses ha gjorts inom ramen för handledning. Universitetet har haft samtal med den lokala lärarutbildaren om att det inte är dennes uppgift att avråda studenter från att slutföra sin utbildning. Det är dock VFU-kursläraren, som föreslår betyg utifrån det underlag som samlats in. Kursbetyget beslutas sedan av examinatorn.

Anmälares har under höstterminen 2016 gjort ett andra försök på den tredje VFU-perioden. Lärarutbildningsnämnden har inför försöket haft samtal med anmälares utifrån universitetet riktlinjer gällande VFU. Vid mötet fastställdes vad anmälares skulle göra för att bli godkänd. Inför placeringen på VFU-skola har universitetet tagit fram förslag på skolor och lokala lärarutbildare. Anmälares och företrädare för universitetet har gjort besök på den valda skolan samt träffat den lokala lärarutbildaren. Universitetet har därefter genomfört ett planeringsmöte tillsammans med bland andra anmälares och samordnaren där de samtalat om kursens mål och innehåll. De har också beslutat om stödinsatser i form av bland annat dövblindtolk, flera handledningstillfällen samt förstoringskamera. Vidare har samordnaren haft kontinuerlig kontakt med anmälares för att poängtera de stödformer som finns tillgängliga.

Det ställs inga krav på viss fysisk förmåga för att genomföra utbildningen. Det är dock nödvändigt att studenterna uppnår lärandemålen för att få godkänt betyg. Lärandemålen framgår av kursplanen och kursguider och är desamma för samtliga studenter på utbildningen. Omdömet från en VFU-placering är en av flera delar som ger ett sammanlagt omdöme. När en student gör ett andra försök att få godkänt i en kurs gör en lärare ett extra besök på VFU-platsen och lämnar ett kompletterande underlag. VFU-kursläraren sammanställer sedan allt underlag och föreslår betyg för examinatorn.

Universitetet anser att de gällande riktlinjerna har följts, att universitetet hanterat situationen efter trepartssamtalet med anmälares på korrekt sätt samt att en handlingsplan har upprättats. Efter denna händelse har bedömningskriterierna för VFU-kurserna tydliggjorts.

Universitetet har bifogat viss dokumentation, såsom kursplan samt VFU-kurslärarens bedömning av anmälares prestation under VFU 3, universitetets utredning av anmälares uppgifter om diskriminering, yttrande angående anmälan om diskriminering och brister i universitetets utredning samt anteckningar från planeringsmöte med anmälares.

Anmälares synpunkter

Anmälares har lämnat synpunkter på Universitetets yttrande och har uppgett bland annat följande. Hon har fått olika uppgifter om huruvida hon behövt en ledsagare eller ej, vilket har gjort det svårt för henne att veta vilket stöd hon behövt. Universitetet borde ha samrått med henne kring stödåtgärder. Stödet borde även ha satts in tidigare. Inför den tredje VFU-perioden har hon behandlats på samma sätt som en student utan hennes funktionsnedsättningar när placeringen på en skola blivit klar sent inför kursstarten. Det har gjort det svårt att göra förberedelser, såsom stöd, planering av kursmål samt psykiska förberedelser. Universitetets rutiner och riktlinjer har således inte fungerat i praktiken.

Under såväl den andra som den tredje VFU-perioden har hon inte fått veta vad hon behövt förbättra i förhållande till lärandemålen. Detta har uppkommit först vid bedömning och betygssättning. Hon anser att hon skulle ha klarat av sin VFU om hon hade fått rätt verktyg. Den främsta förutsättningen hade varit att få stanna på samma VFU-skola. Universitetet har lagt ansvaret på henne för att säga till om hon behöver stöd eller inte.

Rättslig reglering på området

Med bristande tillgänglighet menas att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att skäliga åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att personen ska komma i en jämförbar situation med personer utan denna funktionsnedsättning. Skäligheten ska bedömas utifrån krav på tillgänglighet i lag och annan författning och med hänsyn till de ekonomiska och praktiska förutsättningarna, varaktigheten och omfattningen av förhållande eller kontakten mellan verksamhetsutövaren och den enskilde samt andra omständigheter av betydelse. Bristande tillgänglighet är en form av diskriminering, 1 kapitlet 4 § 3 diskrimineringslagen (2008:567), DL.

Utbildningsanordnare får inte diskriminera något barn eller någon elev, student eller studerande som deltar i eller söker till verksamheten. Anställda och uppdragstagare i verksamheten ska likställas med utbildningsanordnare när de handlar inom ramen för anställningen eller uppdraget, 2 kapitlet 5 § DL.

DO:s bedömning

Frågan i ärendet är om Universitetet har vidtagit skäliga åtgärder för att anmälares skulle komma i en jämförbar situation med studenter utan hennes funktionsnedsättningar.

Skälighetsbedömningen ska göras utifrån de krav på tillgänglighet som finns i annan lag och författning. Enligt förarbetena till bestämmelsen om bristande tillgänglighet bör förbudet, på de områden där bestämmelser om tillgänglighet i annan författning saknas, innebära att de tillgänglighetsåtgärder som kan krävas bör vara av enkel beskaffenhet. Annat än enkla tillgänglighetsåtgärder bör dock kunna komma i fråga enligt vad som gällde enligt de tidigare bestämmelserna om skäliga anpassningsåtgärder (se prop. 2013/14:198 s 61). Av förarbetena till

de tidigare bestämmelserna framgår att de åtgärder som kunde komma ifråga var sådana som avsåg att förbättra den fysiska tillgängligheten till högskolan och dess lokaler samt sådana som syftade till att göra lokalerna användbara för personer med funktionsnedsättning (se prop. 2007/08:95 s 199).

Beträffande de nu gällande bestämmelserna om bristande tillgänglighet saknas särskilda krav på tillgänglighetsåtgärder i annan lag och författning för utbildningsverksamhet på högskola och universitet. De tillgänglighetsåtgärder som avses i diskrimineringsförbudet bör i således huvudsak handla om stöd eller personlig service, information och kommunikation samt vissa åtgärder i fråga om den fysiska miljön (se prop. 2013/14:198 s 64).

Av utredningen i ärendet framgår att Universitetet har vidtagit ett flertal åtgärder för att tillgänglighetsanpassa utbildningen för anmälaren. Bland annat har anmälaren fått anpassad kurslitteratur, anteckningsstöd, förlängd tid vid tentamina, personligt stöd under praktiska kurser samt viss ledsagning. Vid det första försöket på den tredje VFU-kursen har anmälaren först avböjt assistent men har fått ledsagare när hon har begärt det. Inför det andra försöket har universitetet samrått med anmälaren inför placering på VFU-skola. Institutionen har hållit ett möte med anmälaren där det fastställts vad hon behövde göra för att bli godkänd på kursen samt ett planeringsmöte där de diskuterat kursens mål och innehåll. Vid mötet har bland annat anmälaren och flera företrädare för universitet deltagit. Tillsammans har de även beslutat om stödinsatser, såsom dövblindtolk och fler handledningstillfällen. Därutöver har samordnaren haft kontinuerlig kontakt med anmälaren för att poängtera vilket stöd som funnits tillgängligt. Av den skriftliga bedömningen som universitetet har skickat in i ärendet framgår att anmälaren inte har nått de krav som ska uppnås för att få godkänt betyg i kursen. DO konstaterar också att Universitetet nu har tydliggjort bedömningskriterierna för VFU-kurserna.

Vid en sammantagen bedömning av uppgifterna och omständigheterna i ärendet bedömer DO att Universitetet har vidtagit skäliga åtgärder för tillgänglighet. DO bedömer därför att Universitetet inte har brutit mot förbudet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet i 1 kapitlet 4 § 3 och 2 kapitlet 5 § DL. DO avslutar därmed ärendet.

Beslut i detta ärende har fattats av Rickard Appelberg efter förslag från Emmah Edström.

Detta beslut går inte att överklaga. De bedömningar som DO gör i beslut är inte juridiskt bindande och beslutet påverkar inte enskildas möjligheter att själva väcka talan om diskrimineringsersättning i tingsrätt.

Rickard Appelberg
Enhetschef rättsenheten samhällsliv och utbildningsväsende

En kopia av beslutet skickas till anmälaren.